

ИХТИОФАУНАТА НА РЕКА КАРААЧКА

АПОСТОЛ АПОСТОЛОВ

биолог, Окръжен музей — Бургас

Макар и малка по територия, България е богата на естествени водоеми. Само броят на реките надминава 550 с обща дължина около 2030 км. Речната мрежа е гъста и разнообразна. Според мястото на вливането им реките се разделят на три водосборни области: Дунавска, Черноморска и Беломорска. Реките на територията на Бургаски окръг принадлежат към втората водосборна област. По-големите от тях са: Ропотамо, Дяволска, Караачка, Велека и Резовска. Отличават се с голяма пълноводност през дъждовните периоди. Дебитът им намалява чувствително през горещите летни месеци.

Неизвестно по какви причини, но голяма част от реките в границите на окръга дълго останали далеч от погледа на ихтиолозите. Все още липсват цялостни ихтиологични проучвания. В ихтиологичната ни литература намираме откъслечни данни за рибното богатство на реките по южното крайбрежие. Обикновено те са или във връзка с общото разпределение на рибите в реките, или засягат отделни техни участъци.

Днес фаунистичното проучване на южното ни крайбрежие, както и ихтиофауната на реките и блата са обект на изучаване от страна на Природонаучния отдел при Окръжния музей в Бургас. Проучванията се насложиха поради бързата промяна в количеството на рибата в по-големите крайморски реки вследствие силното замърсяване от омадяните води на промишлените предприятия. Това се отразява както върху химическия състав на водата, така и върху флората и фауната им. Най-големи щети обаче нанасят на рибното ни стопанство.

Предмет на тази публикация е ихтиофауната на река Караачка. Реката води началото си от склоновете на Странджа планина. Нейни притоци са реките Орешка и Узунчаирска. Извършени са хидрографски наблюдения и е набран ихтиологичен материал по цялата дължина на реката. Най-голямо внимание и време бе отделено на онази 4—5-километрова част от реката, която остава пълноводна през цялата година. От хидрографска гледна точка реката може да се раздели на две части: горна — от самото ѝ начало — и долна, която обхваща устиевата зона. Тези две части са различни главно в хидрографско отношение. През летните месеци количеството на водата в горната част е много намалено, докато в долната пълноводно се задържа и през най-горещите месеци (юли и август). Известни количествени промени в нивото на водата се наблюда-

ват и в устието. В зависимост от силата на морските вълни и най-вече от дебита на реката то се затваря или отваря с пясъчна коса. През последните две години (1969, 1970) по време на експедициите (август) винаги имаше пясъчна коса, широка около 25 м. В долното си течение реката значително се разширява и образува големи завои. Широчината варира до 5 км, но средно е между 10 и 25 м. Дълбочината също не е постоянна в различните участъци. При моста близо до устието тя е 11 м, а на разстояние 4—5 км от него — между 3 и 0,5 м. Дъното на реката е поствално от места с дребнозърнест пясък, но преобладава тинята, особено в приустиевата част. Наред с плитчините и големите вировете често се срещат и подмоли — добри скривалища за рибата. Наклонът на дъното е малък. Това обяснява малката скорост на водата. Бреговете близо до устието и блатото са обрасли с тръстика, а по-нагоре — с върби, глог, къпини и др. Друга особеност на реката е, че водата ѝ е много солена. Слабият воден дебит дава възможност морската вода да навлезе на значително разстояние. По време на експедицията констатирахме силно осоляване на водата на разстояние 5—6 км от устието, макар че то нямаше връзка с морето. Най-висока соленост бе установена в приустиевата зона — 12‰, а на 5 км от него — 4,33‰. Данни за солеността на реката намерихме в работата на Вълканов (1936), който посочва, че тя варира в широк диапазон. Според същия автор, през пролетта тя се понижавала, а през есента може да достигне 10‰. Маринов (1966) посочва соленост 4,38‰ на водата на разстояние 4 км от устието (пробите са вземани през юни 1936).

Колеланията на солеността в различните участъци на реката дават отпечатък върху ихтиофауната. По време на двете експедиции (август 1963, 1970 г.) с помощта на вилтери, гриб и рибарска мрежа бе събран разнообразен ихтиологичен материал. Общо, като изхождаме от поставената си задача, бяха събрани 120 екземпляра, принадлежащи към 13 вида, отнасящи се към 10 семейства. Прави впечатление, че с най-голям процент са представени морските видове. Обяснението трябва да се търси в солеността и непостояния дебит на водата. Преобладаващ брой имат видовете от сем. Cyprinidae.

Два екземпляра *Caspiolosa kessleri pontica* Eichw — карагюз, бяха уловени на 8. VIII. 1970 г. в устието на

риба. Близо до моста в застояла вода с тинесто дъно. Видът е разпространен в Азовско и Черно море. Често се среща и в реките Днестър, Буг, Днестър, Дунав, където хвърля хайвера си (Дренски, 1951). По нашето крайбрежие се лови край Бургас, Поморие, Несебър и Варна. През май навлиза в р. Дунав.

Engraulis encrasicolus ponticus Alexandrov — хамсия. Един екземпляр констатирахме в устието на реката. Тази пелагична морска риба в Черно море е представена с два подвида. Установеният от нас подвид се среща и в Азовско море.

Leuciscus cephalus Line — речен кефал. Разпространен е повсеместно по цялото протежение на реката. Лови се в подмоли и вировете с тиха вода, както и в плитчините с тинесто дъно. Уловените от нас екземпляри имаха дължина на телата от 19 до 35 см. Известен е за р. Марица (Ковачев, 1921; Шишков, 1943; Дренски, 1951), както и за реките от Ожиа България — Места Струма, и за реките от Тракийската низина и Западна Стара планина (Михайлова, 1965, 1970). Палеарктичен вид. Не е установен в Крайния Север и Дания, както и в южните части на Италия и Испания.

Alburnus alburnus L. — белица. Плескач. Този вид се среща най-често във всички части на реката. Лови се на места със застояла вода, дълбоки вировете с тинесто дъно.

До сега е съобщено, че се намира в реките Марица, Тунджа, Вьча (Ковачев, 1921). За Марица е съобщавано и от Шишков (1939), а за реките в горните водосборни области — от Дренски (1951). Михайлова го съобщава за реките от Тракийската низина и Западна Стара планина (1965, 1970).

Видът е разпространен в цяла Европа. Не е съобщен за пладиите в Италия, Швейцария и Ирландия (Дренски, 1951).

Rhombus sargatus sargatus Bloch — рибка, крамничка. Среща се в тиниста приустоева зона с тинесто дъно. Битана още малките по крайбрежната обрасла с тръстика. За икhtiологичната на отливката се съобщава от Ковачев (1921) — за Марица, Сазлика, Струма. Същият вид е намерен от Шишков (1939) в Марица. П. Дренски го съобщава за реките, вливащи се в Дунавската, Черноморската и Балморската водосборни. За Тракийската низина и Западна Стара планина се съобщава от Михайлова (1965, 1970).

Използвам случая да изкажа сърдечно благодарност на рибаря Васил Силев за оказаната ми помощ при бирането на икhtiологичния материал.

Палеарктичен вид. Широко разпространен в Европа, Далечния Изток и Мала Азия.

Surgipnus sargio L. — шаран. Среща се изключително в участъка на около 2 км от устието, където солеността е по-ниска. Уловените екземпляри са с дължина 25 см. За вътрешните водоеми на страната е съобщен от Ковачев (1921) — Марица, Тунджа, Стряма, Съзлийка. По-късно се съобщава за намирането му в Тунджа, Марица, Струма и Камчия от Мороз (1931). Шишков (1939) го съобщава за икhtiофауната на Марица, а Дренски (1951) за Марица, Струма, Места и техните притоци. За реките от Тракийската низина и Западна Стара планина се съобщава от Михайлов (1965, 1970).

Палеарктичен вид. Липсва в някои области на Испания и Италия, както и в Северна Норвегия и Азия.

Atherina moschoni pontica Eichw — понтийска сребърка. След белицата този вид през август 1970 г. се ловеше в най-големи количества. Уловените екземпляри са с дължина 8—10 см. Среща се масово в устиевата зона на реката и на около 2 км от нея. Този понтийски подвид се среща във водите на Черно и Азовско море. П. Дренски съобщава за навлизането му в някои от крайморските езера (Вая, Мантра и Гебедже) (1951). През август 1970 г. установихме масово намиране на атерината в устиевата зона. Причината за това са повсека вероятност непроточността на реката вследствие образуваната пясъчна коса и чувствителното повишаване на температурата на водата, както и силното ѝ замърсяване в тази част.

Mugil salinus Rosso — илария. Улавят се дребни екземпляри с дължина на тялото до 10 см. Среща се в силно осолената част на реката. Според Дренски (1951) този вид масово навлиза в крайморските блатата, където може да бъде обект на риболов. Видът е разпространен в Черно море, Мраморно, Бяло и Средиземно море. Стопански ценен вид.

Rhombus maesticus Pallas — калкан. Попаднахме само на малки екземпляри с дължина около 8—10 см. Среща се в приустиевата част в застояла силно осолена вода и тинесто дъно. Известен е за цялото крайбрежие. Разпространен е в Черно и Азовско море. Рядко се среща в Бяло и Адриатическо море. Стопански ценен вид.

Qasterosteus aculeatus L. — бодливка, кедринка. Лови се в големи количества в устието на реката в застоялата вода и тинесто дъно. Среща се и по-навътре в реката. Големината на екземплярите е между 30—40 мм. Известен е по цялото крайбрежие и по прилежащите му блатата (Дренски, 1951). За реките Кам-

чия, Караачка, Ропотамо и Резовска се съобщава от същия автор. Все още непознат вид за река Дунав. Намерен е в делтата на Днестър, Днестър, както и в Средиземно, Бяло и Адриатическо море.

Sygnatus schmidti Popov — малка морска игла. Уловените екземпляри не надминават 10—16 см. Навлиза в мрежите и гриба заедно с другите видове риба. Тази пелагична форма се среща по цялото крайбрежие. Разпространена е в Средиземно, Адриатическо и Бяло море.

Crenilabrus tunca L. — зеленушка, лапина. Както и предходният вид навлиза от морето главно в устието на реката. Обитава скалистия бряг до устието. При измерванията на двата намерени екземпляра през август 1970 г. установихме дължина на тялото 10 см.

Обикновен вид за Черно море. Среща се още по румънското и турското крайбрежие. Разпространен е в Атлантическия океан, Адриатическо, Бяло и Мраморно море.

Godius cephalargus Pallase — голямоглаво попче, лихнус. Лови се заедно с белицата. Най-едрият екземпляр, уловен от нас, са с дължина 17 см. Понтийски вид, разпространен по цялото протежение на реката. Известен е и за Азовско море.

От направения икhtiологичен преглед на р. Караачка се вижда, че в нея преобладават главно морските видове. Най-масово през периода на изследването бяха застъпени атерината, белицата, кефалът и шаранът. Тези видове са и обект на риболов в реката. В устието в големи количества се среща атерината, следвана от бодливката и кефала. В отдалечените от устието райони язовият състав представят най-добре шаранът, белицата и попчето.

Общо взето, като не се вземат под внимание морските видове, река Караачка е бедна на видове. От установените всичко 13 само 4 са сладководни. Причините да обеднее рибната фауна са няколко. На първо място е непостоянният воден дебит. Пълноводното е характерно само за равнинната част на реката, което се поддържа от навлизането на морска вода. През летните месеци в горното течение на реката в резултат на високите летни температури ливото спада, а някъде дори реката пресъхва. Всичко това се отразява отрицателно върху рибното население в нея. Наличието на множество вировете и подмоли дава възможност рибата да се улавя лесно. Необходимо е за в бъдеще БЛРС да вземе мерки ежегодно да внася зарибителен материал. Така до известна степен би се възстановила рибната фауна на тази река.